

Kadınlar Öldürülüyor, Erkek Adalet Susuyor

Meral Danış Beştaş

**İstanbul Sözleşmesi'nde Biz
Neredeyiz?**

Adalet Kaya

**Kürdistan'da Şiddetin Anatomisi:
Kadın Özgürlüğüyle Yeni Bir
Yaşam**

Aylin Karakaş

**Kadın Festivalinden Açılan
Pencere: Kadın Kırımına
Karşı Çözüm Önerileri**

Dilan Bebleşin

**İnanna Yürürken: Kadın,
Direniş ve Özel Savaş**

Oya Açan

**Hiçbir İktidarın Dize
Getiremediği Kadınlar**

İÇİNDEKİLER

1 İstanbul Sözleşmesi'nde Biz Neredeyiz?
Meral Daniş Beştaş

9 Kadına Karşı Şiddet Döngüsünde Kürt Kentleri: Sayın
Abdullah Öcalan'dan Çözüm Işığı
Adalet Kaya

15 Kadın Festivalinden Açılan Pencere: Kadın Kırımına
Karşı Çözüm Önerileri
Aylin Karakaş

18 İnanna Yürürken: Kadın, Direniş ve Özel Savaş
Dîlan Bebleşîn

21 Hiçbir İktidarın Dize Getiremediği Kadınlar
Oya Açıan

İstanbul Sözleşmesi'nde Biz Neredeyiz?

Meral Daniş Beştaş-13 Temmuz 2025

Kadını katleden; erkek egemen zihniyet, önleyici tüm mekanizmaların devre dışı bırakılması, yargı kararlarında kadının yaşam hakkının asla ve kat'a yargıcın vicdani kanaatine denk gelmemesi, hukukun susması, 6284'ün yasak savıcı bir metinden ibaret tutulması ve İstanbul Sözleşmesi'nden geri çekilme kararıdır!

Kadın mücadelesi, son derece dikenli, taşlı yollardan geçmiş; bu yollarda baskının en büyüğüne maruz kalmış, engeller aşmış, barikatlar yıkmış, yeni yollar açmış ama kazanımlarından asla vazgeçmemiştir.

Şüphesiz, kadının toplumsal varlığı; savaşlarla bezeli insanlık tarihinde hep en geriye itilmiş, baskı mekanizmalarıyla sindirilmiş, sanayi toplumuna geçişle birlikte farklı boyutlarda ve farklı biçimlerde sömürü sisteminin çarkları arasına sıkıştırılmıştır. Bu çark öyle bir hâl almıştır ki, kadın bedeni her biri farklı sömürü aygıtlarının arasında sıkıştırılmaya çalışılan bir nesneye dönüştürülmüştür adeta.

Kimi tarlada, kimi fabrikada, kimi siyasette, kimi toplumsal baskının odağında, kimi bir film setinde, kimi bir reklam yüzü olarak, kimi bir otobüs yolculuğunda, kimi rekabet koşullarının erkek lehine şekillendirildiği iş dünyasında, kimi evinde, kimi deprem, kimi göçmen çadırında, kimi ağır bakım emeği sürecinde adeta görünmez çarkların dişlileri arasına sıkıştırılmak istenmektedir.

Tüm bu baskı çarklarının arasında bir de ölümcül eril şiddetin mağduru olan kadınlar var. İşte bu çoklu sıkışmışlık hâlinin ortasında, İstanbul Sözleşmesi doğdu. Sözleşme adeta kadın mücadelesine nefes oldu.

Öncelikle Sözleşme'ye giden o derin ve çetrefilli yolu anlatmak isterim. Bu sayede kadınların meramı çok daha iyi anlaşılacaktır. Şüphesiz, hukukçu kimliğim kadın varlığımla birleşince, kadının maruz kaldığı baskı ve şiddete aşinalığım çoktur. Diyarbakır Barosu'nda çalışmalar yürüttüm; Baro bünyesinde birkaç kadın bir araya gelerek Kadın Hakları Merkezi'ni oluşturduk ve meselenin bir yerinden tutma arzumuzu yaşama geçirdik.

Uzun erimli hak savunusu yürütenler bilir ki, mücadelenin bir yerinden tutmak ve o iddiayı ileriye, daima ileriye taşımak adına attığınız küçük küçük adımlar bir noktadan sonra çığ etkisi yaratır ve nüvelerini görürsünüz. İstanbul Sözleşmesi de bu mücadelenin en önemli kazanımıydı.

Bu yolculuk, Minteha Beybur adında bir annenin büyük bir kaygıyla, yoğun bir yürek çarpıntısı ve yürek sızısıyla büroma geldiği an başladı. Minteha Anne, içinde taşıdığı kadına dair umutlarla, kızının davasını üstlenmemizi ve hayati tehlikesinin devam ettiğini belirtti. Kızı Nahide (Opuz), hastanede yoğun bakım servisindeydi. Minteha Anne'nin damadı, Nahide'yi onlarca bıçak darbesiyle yaralamıştı! Onlarca bıçak darbesi! Bu nasıl bir hayat tahayyülünün dışı vurumudur, neyin derdidir, hangi hınçtır, neye öfkedir!

İşte bu korkunç dışavurum, bu vahşet, ne yazık ki hâlâ her gün bu coğrafyada bir yerlerde belki bir, belki daha fazla kadının maruz kaldığı şiddet iklimidir! Nahide bu şiddeti ilk kez de yaşamıyordu; defalarcasının sonunda, sokak ortasında, ölümle cebelleşir bir hâle düşmüştü. Nahide hastanede yaşam savaşı verirken, Minteha Anne'nin de dışarıda can güvenliği yoktu.

Düşünün; böylesi elim bir suç ortada seyir hâlindeyken, kime değip ne felaketler yaratacağı apaçıkken; şiddeti gerçekleştirenin etkin bir mekanizma ile yargılanmaması meselenin bir diğer can yakıcı boyutuydu.

Çünkü Nahide Opuz, maruz kaldığı tüm bu şiddet vakalarına ilişkin onlarca suç duyurusunda bulunduğu hâlde, soruşturma yürütülmemiş; 'katil aday' bu cezasızlık zırhını üzerine giyinerek, yeni suçlar işleyebileceği özgüveniyle hareket etmeye devam etmiştir. Akıl alır gibi değil! Ortada bu denli ciddi bir hadise var; ancak yargıdan bir karar

çıkıyor, Nahide'nin kocası elini kolunu sallayarak etrafa korku saçmaya devam ediyordu. Bunun bir yolu olmalıydı, bu böyle gidemezdi kuşkusuz. Derhal boşanma davası açıp gerekli şikâyet mekanizmalarını devreye soktum. Ancak bunun da fayda etmediğini, kaygıyla büroma gelişinin üzerinden daha birkaç gün geçmiş olan Minteha Beybur'un ölüm haberini okuduğumda anlamış oldum!

Evladının acısıyla birlikte kendi 'can güvenliği' korkusunu bir arada yaşayan bir kadın, damadı tarafından vurulmuştu. Cezasızlık zırhını yanına alarak -nice şikâyete rağmen elini kolunu sallayarak dolaşan Hüseyin Opuz- nihayet bu kez cinayetten tutuklandı.

Ortada yoğun bakımda bir kadın, dışarıda can güvenliği kaygısı taşıyan annesi ve onlarca yapılmış şikâyet başvurusuna rağmen bir kadının daha katledilmiş olması; kadını şiddetten koruyucu bir mekanizmanın olmadığı konusunu netleştirmiş oldu!

Bu gerçeğe bir kez daha, ama bu kez daha derinden yüzleşmiş olmak beni Nahide'nin davasına sımsıkı bağladı. İğneyle kuyu kazacağımı bilsem de bir çıkış yolu olduğuna olan inancım beni hiç yalnız bırakmadı. Bu inançla, yerel mahkemeler nezdinde hukuk mücadelesini sürdürdüm. Ancak şaşırmayacağınız üzere, hiçbirinden netice alamadım.

Hakkında 36 ayrı şikâyet başvurusu olan Hüseyin Opuz hakkında iç hukukta bir gelişme kaydedilmedi. Bir cinayeti önleyebilirdik duygusu, yargı nezdinde var olmadı. Bu noktada, iç hukuk mekanizmalarından bir netice alınmasının mümkün olmadığı izahı ile AİHM yolculuğumuz başlamış oldu.

Yıllarca süren davanın neticesinde AİHM'den bir karar çıktı. Bu karar, Minteha Anne'nin ölüm acısını hafifletmedi elbet ama geride kalan kadınlara can simidi oldu. Neydi bu kararın özü? "Aile içi şiddet" mevzusu ile açılan bu ilk davada AİHM, Türkiye'yi 36.500 avro ödemeye ve eski eşinden şiddet gördüğü için savcılığa başvurduğu hâlde korunmayan Nahide Opuz'un ayrımcılığa uğradığına hükmetti.

Bu kararla Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde aile içi şiddete karşı vatandaşını koruyamadığı gerekçesiyle ceza alan ilk ülke oldu; Avrupa'da ilk defa bir devlet AİHM önünde kadın vatandaşlarına ayrımcılıktan hüküm giydi. Nihayet; şiddet tescil edildi, adı konuldu, yargının sessizce verdiği cevazlar deşifre oldu!

Mahkeme, Türkiye'yi; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yaşam hakkını düzenleyen 2. maddesini, kötü muamele ve işkenceyi yasaklayan 3. maddesini ve ayrımcılığı yasaklayan

14. maddesini ihlal etmekten mahkûm etti. Avrupa’da da bir ilk olan bu davanın Türkiye için önemi ise artık benzer davalara emsal teşkil edecek olmasıydı.

Kuşkusuz beklenen buydu; ancak Türkiye’nin bu davaya olan bakışı, şiddeti görmezden gelme biçiminde gerçekleşti. Dönemin hükümeti meseleye panik hâlinde yaklaşarak, Türkiye’deki mevcut ve artık tescillenmiş olan şiddeti ilk elden yalanladı.

Bakınız, zamanın TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı Güldal Akşit bu karara ilişkin şöyle dedi:

“İnsanı çok mutlu eden, sevindirici bir karar değil. AİHM’nin ilk kez bir ülke hakkında böyle bir karar vermiş olması ve onun da Türkiye olması bizim için üzücü. Ancak şunu belirtmek isterim ki bu müracaat 2002 yılında yapılmış ve o günkü şartlara göre değerlendirilerek verilmiş bir karar. 2002’den bu yana kadın hakları konusunda hükümet olarak, sivil toplum kuruluşları olarak çok şey yapıldı. Duyarlılık artırıldı. Bunlar görmezden gelinerek ‘Türkiye hiçbir şekilde sorumluluklarının bilincinde değil, bunların üzerine gitmemiş’ gibi bir karar verilmesini talihsizlik olarak değerlendiriyorum. Bence itiraz edilmesi gereken ve düzeltilmesi gereken bir karardır. Polislerden tutun askerlere kadar pek çok kişiye eğitimler verildi. Bir tek talihsiz olaya göre değerlendirip ceza öngörmek Türkiye’ye haksızlıktır.”

O dönem Adalet Komisyonu Başkanı olarak görev yapan Ahmet İyimaya ise “Türkiye, bu karar gerekçesine göre iç hukukuna gerekli uyarlamayı yapmalı.” şeklinde beyanda bulunmuştu.

Dönemin Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf da Türkiye’deki yasal düzenlemelerin birçok Avrupa ülkesinden ileri olduğu vurgusuyla şunları söylemişti: “Uygulamaya yönelik çalışmalar devam ediyor. Şimdi burada bu nihai karar değil. İtiraz hakkı var. Tabii, itiraz hakkını da yine bir kurul değerlendirecek. Burada olayın gelişme şeklini okursanız, söz konusu davayı açan Nahide Opuz, defalarca şikâyetini geri çekmiş.”

Her zaman olduğu gibi kadın kazanımlarını kariyerine kurban etmeyi görev bilmiştir. Nahide’nin şikâyetlerini, hangi yaşam riski altında çektiğini sorgulama görevini ise yok saymıştır.

Dönemin hükümeti, dişle tırnakla elde ettiğimiz kadın kazanımlarına karşı her zamanki bakış açısıyla hareket ederken; biz de bir yandan bu davayı izah etmeye, kadına yönelik şiddeti görünür kılmaya çalıştık.

Neticede tünelin ucunda ışık vardı ve o karanlık, dar yolu tamamlayarak aydınlığa ulaşabilirdik. Hiç kolay değildi! Haklı bir kararın alınmasını sağlamanın bedeli tehdit oldu. Evet, bu süreçte çokça tehdit aldım. Yani şiddet, başka boyutlarda ve başka platformlarda devam etti. Şaşırmayı çoktan bırakmışım artık bu ortamda ve her türlü tehdidi kulak ardı ederek yola devam ettim.

Ve bu yolun sonu İstanbul Sözleşmesi'ne çıktı!

Nitekim bugün erkek şiddeti konusunda tüm dünyada içtihat niteliğinde görülen “Opuz vs. Türkiye Davası” kararı; İstanbul Sözleşmesi'nin temelini oluşturmuştur.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 1 Ağustos 2014'te yürürlüğe girmiştir. Evet, o tünelin sonu aydınlığa kavuştu!

İstanbul'da imzaya açıldığı için “İstanbul Sözleşmesi” olarak adlandırılan ve Türkiye'nin de bir müddet tarafı olduğu bu Sözleşme;

“Kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına yönelik şiddet ile ev içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak; kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirme yolu da dâhil olmak üzere kadınlarla erkekler arasında maddi (fiili) eşitliği sağlamak; ev içi şiddetin tüm mağdurlarının ve kadına yönelik şiddet mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politika ve önlemler geliştirmek; kadına yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak; kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamak” şeklinde tanımlanmıştır.

Ve dahi taraf devletlere, “herkesin, özellikle de kadınların gerek kamusal gerekse özel alanda şiddete maruz kalmaksızın yaşama hakkını yaygınlaştırmak ve korumak için gerekli olan hukuki ve diğer önlemleri” alma sorumluluğunu yüklemiştir.

Bu yönüyle Opuz Davası ve İstanbul Sözleşmesi; kadınların yıllardır cansiperane savunduğu iddiayı ileriye taşımak için çığır açıcı olmuş, adeta buzkıran görevi görmüştür.

Ancak tüm dünyaya ilham veren, tüm dünya kadınları için çoktan hak edilmiş bir mükâfat olan İstanbul Sözleşmesi; imzaya açıldığı, akdedildiği coğrafyada Türkiyeli kadınlar için aynı sonucu doğurmadı. Opuz Davası’nın Türkiye’nin aldığı ceza ile neticelenmesi, iktidar cephesinde epey şaşkınlık yaratmış ve Türkiye, ülkedeki erkek şiddetinin dünyanın gözü önünde tescil edilmesiyle, kendi şiddet karnesinin ortaya çıkmasını da tecrübe etmiştir.

Kimi çevrelere rahatsızlık veren bu tecrübenin akabinde ise, İstanbul’da imzaya açılan ve bu nedenle İstanbul Sözleşmesi olarak adlandırılan Sözleşme ile iktidar, durumu lehine çevirmek adına meselenin PR’ını yapmaktan geri durmamıştır. Dönemin sorumlu bakanı Fatma Şahin’in Sözleşme’nin imzalanmasını kamuoyuna “müjde” olarak vermesi, dönemin başbakanının Sözleşme’ye dair ‘bazı ülkelerin maliyet çekincelerine’ karşın “Bizde kadının yaşam hakkı önemlidir, bu işin maliyetine bakmayız” yönündeki yaklaşımı ve parlamento sürecinin her zamanki pratiklerin aksine son derece hızlı bir biçimde tamamlanmış olması, yaklaşımın ‘kadın’ değil ‘iktidar’ odaklı olduğunu izah etmektedir.

Bu şaşaalı günlerin ardından, Sözleşme’nin Türkiye’ye yüklediği sorumluluk çerçevesinde 6284 Sayılı Yasa derhal yürürlüğe girmiştir. Ancak iktidarın o dönemki iştah ve hızının kadın lehine olmadığını, her kadın cinayetinde, 6284’ün her uygulanmayışında gördük. Niyetin esasen kadının yaşam hakkı olmadığını; artan kadın cinayetlerinin durdurulmaması, yargının eril tutumu ve bir gece ansızın Sözleşme’den geri çekilme kararı ile net bir biçimde anladık. Belki de dönemin başbakanının “Herkesin başına güvenlik görevlisi koyamayız” şeklindeki ilk açıklamaları esnasında gerçek yaklaşımı anlamalıydık.

İktidarın mesele kadın kazanımları olduğunda sessiz sedasız bir biçimde ele aldığı hukuk dışı pratikler, meselelerin üzerine hep bir perde germiştir. Örneğin, Kasım 2024 tarihli Tapu Sicilinde Arabuluculuk Uygulamaları Genelgesi ile mirasta eşit paylaşım hakkının kullanımı engellenmektedir. Yakın tarihli bu örnek, Medeni Kanun’da bir değişiklik yapılmaksızın kadın kazanımlarının nasıl hedef alındığını ve yok edildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

İstanbul Sözleşmesi’nden geri çekilme sürecine dönecek olursak; çekilmeye dair kararın verilmesinden evvel, Sözleşme hedef ilan edilmiş; Cumhurbaşkanı’nın “Muhafazakâr camianın rahatsız olduğu hükümler var. Eleştiriler duyuyorum” şeklindeki yorumlarının

ardından, üstelik Sözleşme’yi imzalayan ilk ülke olma özelliğini taşıyan Türkiye’de, İstanbul Sözleşmesi için Resmî Gazete’de yayımlanan 19.03.2021 gün ve 3718 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile sözleşmeden çekilme kararı alınmıştır.

Bu kararın ardından kadınlar derhal harekete geçmiş, gerekli hukuki mekanizmalar işletilmiştir. Ancak eril şiddeti meşru gören yargı kararları, İstanbul Sözleşmesi’nden geri çekilme kararına dair açılan davada da zuhur etmiş; Danıştay 10. Dairesi, İstanbul Sözleşmesi’nin feshine ilişkin Cumhurbaşkanı kararının iptal istemini 2’ye karşı 3 oy ile reddetmiştir. Karara şerh koyan iki hâkimin, İstanbul Sözleşmesi’nin feshinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve “temel hak ve özgürlüklere” dair yaptığı vurgulara rağmen hukuk işletilmemiştir. Red kararında, uygulanmayan 6284 Sayılı Yasa referans gösterilmiştir.

Yıllarca kadınlar “6284’ü uygula” diye boşuna ses çıkarmamış; bu yasa son derece sınırlı şekilde uygulandığı için, artık sayıları binlerle ifade edilen kadın ölmemiş gibi davranılmıştır.

İlk imza edildiğinde iktidarın gurur kaynağı olarak lanse ettiği İstanbul Sözleşmesi’nden geri çekilmenin tek bir izahı vardır; o da kadınları tamamen yok sayan bir zihniyet inşasına ilişkin tahayyüldür.

Fakat bu tahayyülün miadı çoktan dolmuştur. Kadının katlinin caiz görüldüğü karanlık çağın üzerinden çağlar akmış, çağlar geçmiştir. Kadınlar; insanlık tarihinin ilk anlarından itibaren yarattıkları, geliştirdikleri, büyüttükleri, ürettikleri, bereketli kıldıkları koskoca yaşam üzerindeki güçlerinin ve insanlığa sundukları büyük katkının farkındadır. Ve artık asla geriye dönüş yoktur.

Savunduğumuz, yaşam hakkımızdır. Ötesi var mı?

Hatırlayın lütfen; geri çekilmeye dair kararın yayımlandığı anın üzerinden 24 saat geçmemişti ki hepimiz sokaklardaydık! 42’den fazla kentte kadınlar, LGBTİ+’lar ve herkes, İstanbul Sözleşmemiz için ayaktaydı! Yurtdışından sesler yükseliyor; Nahide’yi koruyamayan Türkiye’nin, yeni cinayetlere cevaz verecek olan yaklaşımı kınanıyor, umut kırıcı bulunuyordu.

Peki diğer cephede neler oluyordu? Kadına şiddet uygulayabileceği için sevincini dile getiren sosyal medya paylaşımları yapılıyor, Sözleşme “aile birliğine” karşı diye lanetleniyor, uygulanmayan 6284 övülüyordu.

O günden bugüne şiddet arttı, çözümsüzlük dayatıldı, failer korundu, katiller tahliye edildi! En son, geçtiğimiz Ekim ayında Sözleşme’ye ilişkin yorum yapan Cumhurbaşkanı; “İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmemizin, kadın hakları ve kadınlara yönelik şiddetle mücadelede en ufak bir menfi etkisi olmamıştır” diyerek, sorunu alkol kullanımına indirgemıştır. Daha doğrusu: yok saymıştır.

Kadını katleden; erkeğin alkollü olması, madde etkisi altında olması, stresinin çok olması, para kazanamıyor olması, öfkesini kontrol edemiyor olması, kıskanç olması, patrondan azar işitmiş olması, hasta olması, psikolojisinin kötü olması, işten çıkarılması, bazen de partnerini aşırı seviyor olması, karısının yemeği tuzlu yapmış olması, nişanlısının giydiği kıyafeti, kız arkadaşının kendisini terk etmiş olması, eşinin boşanmak istemesi değildir!

Kadını katleden; erkek egemen zihniyet, önleyici tüm mekanizmaların devre dışı bırakılması, yargı kararlarında kadının yaşam hakkının asla ve kat’a yargıcın vicdani kanaatine denk gelmemesi, hukukun susması, 6284’ün yasak savıcı bir metinden ibaret tutulması ve İstanbul Sözleşmesi’nden geri çekilme kararıdır!

Gerçekler “ben buradayım!” diye bağırırken, bize düşen; kadınları tamamen yok sayan bir zihniyet inşasına ilişkin tahayyülü boşa düşürmek ve sahip olduğumuz iddiadan asla vazgeçmemektir!

İktidarların bu konuya dair eğilimi ne olursa olsun, İstanbul Sözleşmesi bizimdir. Kimse haklarımızı elimizden alamaz!

İstanbul Sözleşmesi, haklarımızı haykırdığımız her yerdir:

Amed’de bir sokakta, Ankara’da bir meydanda, İzmir’de bir caddede, Hakkâri’de bir evde, Samsun’da bir alanda, Iğdır’da bir bahçede, Tekirdağ’da bir tarlada, Artvin’de fındık, Muğla’da bir zeytin bahçesinde, Toroslar’da bir yamaçta, Antalya’da bir bulvarda, Taksim’de barikatlarda...

Yaşam hakkımızı savunduğumuz her yerdedir!

Kadına Karşı Şiddet Döngüsünde Kürt Kentleri: Sayın Abdullah Öcalan'dan Çözüm Işığı

Adalet Kaya-13 Temmuz 2025

Şiddeti bitirmek için sadece yasalar değil, toplumun ve zihniyetlerin kökten dönüşmesi şarttır. Hakkari gibi Kürdistan'ın pek çok kentinde kadınlar üzerinden yürütülen özel savaş politikaları, bu dönüşümün ne kadar acil ve kapsamlı olması gerektiğini kanıtlamaktadır

Kadim topraklarımızda, insanlığın ilk ortak yaşamının filizlendiği klan yapısı, bugün tanınmaz halde. Başlarda komünal olan bu birliktelik, zamanla reislik, şiddet, biat ve mülkiyet kültürüyle zehirlendi. Öyle ki, evlatlarını dahi kurban edebilen, karşı duranı düşman ilan eden bir canavara dönüştü. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Bianet ve İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi Kadın Komisyonu'nun 2023-2024 yılı verileri, Kürdistan coğrafyasında kadına ve çocuğa yönelik şiddetin nedenlerini bir kere daha doğruluyor. Ataerkil sistemin, savaşın yarattığı yıkımın, cezasızlığın ve devletin erkek egemen zihniyetin derinleştirdiği toplumsal cinsiyet eşitsizliği, bu kanayan yaradaki rolünü büyütürken, çözüm reçetesi İmralı'dan geliyor. Çözümü Sayın Abdullah Öcalan'ın kadın özgürlükçü paradigmasında arayacağız.

Kürt Kentlerinde Kanayan Yara: Şiddetin Acımasız Yüzleri

Kürt kentlerindeki şiddet vakaları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve çocuk hakları ihlallerinin ne denli derinlere kök saldıgını gözler önüne seriyor. Bu şiddet sadece fiziksel şiddetle kalmıyor; psikolojik, cinsel, ekonomik derken katmanlı ve çok boyutlu bir hal alarak kadını bir sarmalın içine hapsediyor. Sosyal ve sınıfsal bir baskı aracı sistematik

olarak kadını boğuyor. Ve ne yazık ki, Türkiye geneline baktığımızda Kürt kentlerinde taciz, tecavüz, zorla alıkoyma ve kaybedilme gibi şiddet türleri feci şekilde yoğunlaştığını görüyoruz. Dahası, uyuşturucuya alıştırma ve zorla fuhuşa yönlendirme gibi sinsî psikolojik şiddet türlerinin ardında, kamu görevlileri ve üniformalıların da bulunduğu, çetevari yapılanmalar olduğu tespit defaatle tespit edilmiş ve hiçbirî soruşturmaya bile gerek duyulmayan faillerin cezasız kaldığı dosyalara dönüşmüş. Bu, şiddetin sadece aile içi bir sorun olmadığını, organize ve sistematik bir devlet şiddetine dönüştüğünün göstergesi apaçık bir biçimde.

Kadın Cinayetleri: Hayatların Söndüğü Yerde

İHD'nin bir yıllık raporu, kadınların yaşam hakkının bölgede ne büyük bir tehdit altında olduğunu gösteriyor. Bir yılda tam 114 kadın yaşamdan koparıldı. Bu sayının içinde 39 şüpheli ölüm ve 7 kadının intihara sürüklenmesi/yönlendirilmesi de var. İHD bu intiharları “toplumsal cinayet” olarak tanımlıyor ve sorumluluğun devlete ait olduğunu haykırıyor. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencisi Rojin Kabaiş'in kaybolup cansız bedeninin bulunması, soruşturma eksikliğinin ve cezasızlığın en taze ve yürek yakan örneklerinden biri. Aile içi şiddetle 49 kadın, kamusal alanda ise 19 kadın katledildi. [1]

Kadınların en güvende olmaları gereken “evleri”, 57'si için ölüm tuzağına dönüştü. Ev içi şiddetin “aile içi mesele” diye geçiştirilmesi, kadınları daha da yalnızlığa itiyor. Failler çoğu zaman baba, oğul ya da eş oluyor. Boşanma isteğı, bir tartışma... Hatta kimi kadın sadece “su getirmediğı” için en yakınları tarafından öldürüldü. Bu akıl almaz bahaneler, erkek şiddetinin tamamen cinsiyetçilik ideolojisinin yarattığı erkek egemen zihniyete, kadını mülkü, hizmetçisi gören kölecî anlayışa dayandığını gösteriyor. Urfa (21), Diyarbakır (16), Mardin (13), Van (10) ve Antep (10) en çok canın alındığı şehirler. [1] Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2025 ilk altı ay verileri de bu acı tabloyu destekliyor: Kürt kentlerinde 19 kadının daha yaşamları söndü. [2]

Çocuğa Yönelik Şiddet: Kararan Yaşamlar, Kararan Gelecekler

Bianet verileri, çocuk istismarının ve şiddetinin korkunç boyutlarını ortaya seriyor. Muş, Elazığ, Dersim, Urfa, Maraş, Diyarbakır, Batman ve Erzurum'da cinsel istismar vakaları yaşandı. Okul kantin görevlisi, servis şoförü, öğretmen gibi çocuklara güvenli alan yaratması gereken kişilerin failer arasında olması, bu yarayı daha da derinleştiriyor. [3] Adıyaman, Diyarbakır, Urfa, Siirt'te çocuklar darp edildi, kaçırıldı veya yaralandı. Diyarbakır, Mardin, Urfa, Batman gibi illerde birçok çocuk şüpheli şekilde can verdi. 9

aylık hamile bir kız çocuğunun (Diyarbakır) şüpheli ölümü ve failin serbest bırakılması, sistemdeki çürümeyi gözler önüne seriyor. [3]

Diğer Şiddet Türleri ve Toplumsal Kırılganlıklar

Kadınlar ve çocuklar, yaşamın her alanında farklı şiddet türleriyle mücadele etmektedir:

- **Fuhuşa Zorlama/Yönlendirme ve Cinsel Taciz:** Bitlis'ten Şırnak'a kadar birçok ilde kadınlar fuhuşa zorlanmakta, cinsel tacize uğramaktadır [3].
- **LGBTİ Bireylere Yönelik Şiddet:** İHD raporu, LGBTİ bireylerin kimlikleri yüzünden nefret ve ayrımcılığa maruz kaldığını, iktidarın söylemleriyle bu şiddetin körüklendiğini belirtmektedir [1].
- **Kamusal Alanda Güven Eksikliği:** Sağlık çalışanları ve gazetecilere yönelik tehditler, kadınların sokakta bile güvende olmadığını kanıtlamaktadır [1].
- **Hapishanelerde İnsanlık Dışı Uygulamalar:** Kadın mahpuslar, görevlilerin fiziksel ve psikolojik şiddetine, çıplak arama gibi onur kırıcı uygulamalara marçuz kalmaktadır [1].
- **Deprem ve Ekonomik Şiddetin Çifte Yüğü:** Depremlerin yarattığı yıkım, kadınların ve çocukların zaten kırılgan olan yaşamlarını daha da ağırlaştırarak ekonomik şiddeti artırmaktadır [1].
- **Çatışma ve Göçün Yıkımı:** Ortadoğu'daki savaş, göç etmek zorunda kalan kadın ve çocukları cinsel saldırı ve istismar gibi korkunç tehlikelere açık hale getirmektedir [1].
- **Hakkari'de Özel Savaş Politikaları:** Özellikle Hakkari gibi sınır bölgelerde uygulanan "özel savaş politikaları", kadınları doğrudan hedef almaktadır. Kadınlar fuhuşa, uyuşturucuya, ajanlığa zorlanarak toplumsal doku ve aile bağları çürütölmeye çalışılmaktadır. Bu türden psikolojik şiddet ve zorla fuhuşa yönlendirmelerin, içinde kamu görevlileri ve üniformalıların da bulunduğu paramiliter yapılanmalar üzerinden yaygınlaştığı tespit edilmiştir. Bu, şiddetin münferit olmanın ötesinde, planlı ve sistematik bir saldırı olduğunu göstermektedir.

Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinden Kaynaklanan Nedenleri

Şiddetin bu denli yaygın olmasının temelinde, köklü toplumsal cinsiyet eşitsizliği yatmaktadır. Klan yapısıyla başlayan ve zamanla özel mülkiyet, reislik, şiddet, biat kültürüyle zehirlenen ataerkil sistem, kadını erkeğin mülkü olarak görmüş ve en eski sömürgeciliği yaratmıştır. Aile, sınıflı toplumlara ve devletli yapılara geçişle birlikte kadını

toplumsal hayattan koparan, “yöneten-yönetilen” ilişkisinin mikro bir modeline dönüşmüştür. Dinlerin de etkisiyle bu durum katılaşmış; kadın ve çocuk eve hapsedilerek kaderleri “kutsal” aile içinde belirlenmiştir [4].

Kürdistan’daki feodal aile modeli, bir yandan direniş gösterse de, tarikatlar ve cemaatlerle kurulan ilişkilerle zayıflamış, kültürel ve politik kimliğini koruyamaz hale gelmiştir. Bu durum, Kürt gerçekliğini parçalamak için bir zemin oluşturmuştur [4].

Abdullah Öcalan’ın Kadın Özgürlükçü Paradigması: Çözüm Işığı

Abdullah Öcalan’ın kadın özgürlük paradigması, bu karanlık tabloya ışık tutarak kadına ve çocuğa yönelik şiddetin kökenine inmekte, ataerkil sistemin, devletçi yapıların, savaş politikalarının ve yozlaşmış aile yapısının yıkımını gözler önüne sermektedir. Öcalan’a göre, **kadın özgürlüğü toplumsal özgürlüğün anahtarıdır**. Şiddeti bitirmek için sadece yasalar değil, toplumun ve zihniyetlerin kökten dönüşmesi şarttır. Hakkari gibi Kürdistan’ın pek çok kentinde kadınlar üzerinden yürütülen özel savaş politikaları, bu dönüşümün ne kadar acil ve kapsamlı olması gerektiğini kanıtlamaktadır.

Şiddet sarmalını kırmak için Abdullah Öcalan’ın demokratik çözüm paradigmasından esinlenerek şu çözüm yolları sunulabilir:

- **Jineolojî: Kadın Kendi Hikayesini Yazıyor:** Kadınların kendi tarihlerini, günümüzdeki “kadınlık” algısını ve binlerce yıl içerisinde nasıl inşa edildiğini anlamalarını sağlayacak Jineolojî (Kadın Bilimi) eğitimleri yaygınlaştırılmalı. Özerk kadın komünleri ve kooperatifleri kurulmalı; kadınlara ekonomik ve sosyal alanlar kazandırılırken, şiddete karşı güvenli limanlar ve alternatif yaşam modelleri sunulmalı.
- **Öz Savunma ve Kadın Meclisleri: Sesimizi Yükseltiyoruz:** Kadınların sadece fiziksel değil, zihinsel, kültürel ve toplumsal öz savunma bilinci geliştirilmeli. Yerelde kadın meclisleri, sığınma evleri ve dayanışma ağları güçlendirilmeli. Şiddet vakaları takip edilmeli, mağdurlara hukuki ve psikolojik destek verilmeli. En önemlisi, sadece kadınlar değil, erkekler de bu mücadelenin parçası olmalı; ataerkil zihniyeti değiştirmek için eğitimler ve kampanyalar düzenlenmeli.
- **Çocukları Koruma Mekanizmaları: Geleceğe Umutla Bakmak:** Çocukların sadece aile içinde değil, tüm toplumun sorumluluğunda olduğu bir anlayış geliştirilmeli. Güvenli ve özgür bir ortamda büyümelerini sağlayacak komünal çocuk bakımı ve eğitim modelleri desteklenmeli. Çocuk istismarı vakaları için

uzman ekipler ve psikolojik destek merkezleri kurulmalı. Suçluların cezasız kalmaması için hukuk hızla işlemeli.

- **Cezasızlığa Son, Zihniyete Neşter:** Cezasızlık, şiddeti besleyen en büyük zehirdir. Devlet, etkin yargı süreçleriyle cezasızlığı bitirmeli. Ancak yasalar tek başına yetmez; asıl olan, ataerkil ve eril şiddet kültürünün kökten değişmesidir. İstanbul Sözleşmesi'nin önemi tekrar vurgulanmalı, 6284 sayılı kanun etkin uygulanmalıdır. Toplumsal uzlaşmayı ve adaleti sağlayacak yerel meclisler ve uzlaştırma komisyonları kurulurken, bunların temelinde zihniyet dönüşümü hedefi olmalı.
- **Kürt Meselesi ve Kadınların Siyasi Gücü:** Kürt meselesinin çözümsüzlüğü, kadın siyasetçilere yönelik baskıları artırmaktadır. Kayyum politikalarıyla kadınların seçme seçilme hakları gaspedilmekte, sesleri kısılmaktadır. Bu uygulamalara son verilmeli, kadınların siyasi hakları, eşit temsiliyet ve eşbaşkanlık sistemi yasayla güvence altına alınmalı. Türkiye'nin en temel sorunlarından olan Kürt meselesinin demokratik ve barışçıl yollarla çözülmesi, çatışma çözümü mekanizmalarının oluşturulması toplumsal barışın sağlanmasında, kadına ve çocuğa yönelik şiddeti azaltmada kilit rol oynayacaktır.

Sonuç: Özgürlük İçin Ortak Yaşam

Uygurlik tarihi boyunca krizler üreten ailenin yozlaşmış gerçekliğiyle yüzleştığımızde, demokratik, paylaşımcı, özgürlükçü bir yapıya olan ihtiyaç daha da belirginleşiyor. Bu, ancak toplumun ve yaşamın en derinindeki potansiyeli ortaya çıkararak, kadın ve erkeğin özgür ve eşit bir arada var olduğu, gerçek bir ortak yaşam dinamiğiyle mümkün olacaktır. Kürdistan'da kadına ve çocuğa yönelik şiddeti, basit adli vakalar olarak değerlendirmek çözümden çok sorunu derinleştirmeye yol açar. Kadına karşı şiddet/kadın cinayetleri, toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik kökenleri olan derin bir tarihsel gerçeklik olarak ele alınmalıdır. Sayın Abdullah Öcalan'ın kadın özgürlük paradigması, bu tarihsel kökenleri olan yarayı sarmak ve kalıcı toplumsal barışı sağlamak için kapsamlı, radikal ve topyekûn bir dönüşüm sunuyor. Bu vizyonun hayata geçmesiyle, Kürt kentlerinde ve Türkiye'nin tüm kentlerinde kadınlar ve çocuklar özgür, eşit ve güvenli bir yaşam sürebilirler. Bununla birlikte tüm kamu kurumlarının bu konuda aktif rol alması ayrıca tüm toplumsal bileşenleri bu dönüşümsel özgürlükçü çizgide buluşturması ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini en başta zihinlerde dönüştürecek politikaları uygulaması hayati önem taşıyor.

Son Not:

[1] İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi Kadın Komisyonu. (2024). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1 Kasım 2023 – 1 Kasım 2024 Arası (1 Yıllık) Kadına Yönelik Şiddet Raporu*.

[2] Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2025). *2025 Ocak-Haziran Dönemi Kadın Cinayetleri Verileri*

[3] Bianet. (2025). *2025 Ocak-Haziran Dönemi Çocuk Hak İhlalleri Raporu*.

[4] Moray, Derya. “Uygarlığın Krizli Damarı: Aile”. *Jin Dergi*. jinderji.com/yazi/uygarligi...

Kadın Festivalinden Açılan Pencere: Kadın Kırımına Karşı Çözüm Önerileri

Aylin Karakaş-13 Temmuz 2025

Kapitalizmin tahribatı içinde “kadın kırımı” politikaları gelişirken, örgütlü kadınlar sistem dışı çözüm yollarına yöneliyor. Doğayla bütünleşen kadınlar, ekolojik mücadelenin temel olduğunu bilerek hareket ediyor. Varto’da bu bağlamda yaşam yeniden düşünülüyor, yeniden inşa ediliyordu

Erkek egemen sistemin dışında kök bulan her bilgi ve anlam, toplumsal sorunların güncel çözümünü içinde taşır. Toplumsal sorunlar iktidarın seyri doğrultusunda biçimleniyorsa, çözüm de onun dışında aranmalıdır. Peki, toplumsal sorunların çözümünü mevcut sistem içinde aramayacaksak, nerede aramalıyız?

“Kaybettiğin yerde ara” perspektifi, bu noktada bizi yönlendiren kuşkusuz bir gerçektir. Toplumsal tarihi boyunca mücadelesi verilen eşitlik, özgürlük ve adalet gibi kavramların henüz şekillenmediği, toplum zihninde yer etmediği dönemlerdeki ana kadın yaşamı, bu anlamda referansımızdır.

Doğa-toplum ve kadın-erkek diyalektiği ekseninde gelişen bu yaşam tarzı, tahakküm ilişkilerinin bulunmadığı, şiddetin ve sömürünün olmadığı eşit ve adil bir toplumun mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. İlk ezilen ulus olan kadının doğasından ve hakikatinden koparılmasıyla başlayan lanetli tarih, bugün yaşadığımız toplumsal sorunların katmanlaşmasına neden olmuştur.

Bugün politik olarak “kadın kırımı” olarak ifade ettiğimiz olgular, biyolojik değil toplumsal temelli sorunlardır. Bu nedenle toplumsal kurtuluşun yolu kadın özgürlüğünden geçmektedir. “Nereden başlamalı?” sorusunun ardından doğal olarak “Nasıl yapmalı?” sorusu gelir. Kürt kadın hareketinin pratik politikaları bu soruya güçlü bir yanıt sunmaktadır. Yalnızca Varto’da gerçekleştirilen Kadın Kültür ve Doğa Festivali dahi çözüm için bizlere anlamlı bir pencere açmaktadır. O hâlde, kadın hareketinin açtığı bu pencereden birlikte dışarı bakalım.

Virginia Woolf’un “Kendine Ait Bir Oda”sı bir topluluğun ütopyasıyla buluştuğunda, duvarların yerini dağlar ve yamaçlar, tavanın yerini gökyüzü alır. 29-30 Haziran tarihlerinde Varto’da Kürt kadın hareketinin örgütlediği Kadın, Doğa ve Kültür Festivali bir kez daha “mümkünler yurdu”nun kadın yurdu olduğunu gösterdi.

29 Haziran sabahı, Varto merkezinde toplanan kadınlar “Jin, jiyan, azadî – Biji yekîtiya jinan” sloganlarıyla yürüyüşe başladı. Festivalin ilk adımları şiddetsiz bir yaşam umudu içindi. Kadın bedeninin savaş ganimeti sayılmasına, aile içi şiddetin “özel alan” adı altında normalleştirilmesine, üniformalı şiddete ve bunları cesaretlendiren cezasızlık politikalarına karşı kolektif bir itiraz yükseliyordu.

Kadınlar taleplerle değil, inşa iradesiyle alandaydı. Saman balyalarını yastık yapıp, başlarını dağın eteklerine yaslarken söğütlerin gölgesinde çadırlar kuruluyordu. Her biri farklı yaşanmışlıklar, kültürel zenginlik ve deneyim taşıyan kadınların komün bilinci umudu yeşertiyordu.

Toplumsal çözüm üretimini iktidar dışında arayan bu kadınlar, Japonların “sonbahar kokusu” dediği matsutake mantarına benziyordu. Tahrip edilmiş ormanlarda hayatta kalan bu yabani mantar, simbiyotik ilişkilerle başka bir yaşamın mümkünliğini gösterir. Anna Tsing’in “Dünyanın Sonundaki Mantar” adlı çalışmasında dediği gibi: “Kapitalizm sonrası yaşamı anlamak için Matsutake’ye bakmalıyız.” Biz de Ortadoğu’da diyalektik olarak kadınlara yüzümüzü dönmeliyiz; çünkü bu, hakikate yüz dönmektir.

Kapitalizmin tahribatı içinde “kadın kırımı” politikaları gelişirken, örgütlü kadınlar sistem dışı çözüm yollarına yöneliyor. Doğayla bütünleşen kadınlar, ekolojik mücadelenin temel olduğunu bilerek hareket ediyor. Varto’da bu bağlamda yaşam yeniden düşünülüyor, yeniden inşa ediliyordu.

Özel savaş ekonomisinin talanı, kadının emeğini yok sayan ve makbul roller dayatan politikalara karşı çözüm yine doğadaydı. Ekoloji panelinde konuşan her kadın, bu bilinçle toplumsal farkındalığı yükseltmeye çalıştı.

Kapitalizmin doğa-kadın diyalektiğini çarpıtarak metalaştırmasına karşı, Jineolojî atölyesinde kadının doğası tartışıldı. Doğa ve anlam ilişkisi Jineolojî perspektifiyle yeniden anlam kazandı. Neolitik toplumlardaki yaratıcı değerlerin kadın eliyle süzülmesi gerçeği, annelerin deneyim aktarımıyla tescillendi. Bu aktarım genç kadınların enerjisiyle birleşerek yeni bir yaşam inşasına köprüler kurdu.

Kürt kadınları için kadın kırımının en keskin politikası olan asimilasyon, karşı mücadeleye gerekçe olurken; festivalin en coşkulu alanı sanatçıların emeğinde gizliydi. “Özgürlük çocuklukta başlar” diyerek çocuk atölyelerinde anadilde eğitsel etkinlikler düzenleyen sanatçılar, çocuk şenliğini doğayla buluşturdu. Akşam sinemasında kadınlar yıldızların altında bir araya geldi. Gün, kadın govendi ve konserlerle son buldu.

Özgür sanatın izini sürenlerin, Jineoloji’yi karanlıktan çıkaranların, ekolojistlerin, hukukçuların, barış annelerinin, “anadili yaşamdır” diyenlerin, ezcümle erkek egemen sisteme karşı dayanışma içinde örgütlenen kadınların bu komün iradesi, çözümün de ta kendisidir.

Demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü kolektif yaşam biçimi, bu tablo karşısındaki en gerçek çözüm perspektifidir. Bu festival, çözümün mümkün olduğunu ve pratiğe dökülebileceğini bizlere bir kez daha gösterdi.

Kadın kırımı karşısında çözümün adresi, “kadın komünleri”dir. Ortak yaşam ve kararlılık iradesi, demokratik ulusun inşasında kadınların öncülüğünde örgütlenmenin ne kadar yaşamsal olduğunu göstermektedir.

İnanna Yürürken: Kadın, Direniş ve Özel Savaş

Dîlan Bebleşîn-13 Temmuz 2025

Ancak bizler biliyoruz ki direniş, anlamdan doğar. Kadın, eğer kendi özüne ve hafızasına geri dönerse, özel savaşın tüm araçlarını işlevsiz kılabilir. Bu nedenle kadınların bilinçlenmesi, örgütlenmesi ve özgürlük çizgisinde kenetlenmesi hayati önemdedir. Kadın eksenli bir yaşam, ancak özel savaşın tüm ağırlarını delip geçen bir bilinçle mümkündür

Evrenin varoluşsal dengesi, doğa, insan ve yaşam arasındaki ahengin sürdürülmesini gerektirir. Ne var ki, bu dengeyi alt üst eden egemen zihniyet, sadece doğayı ve toplumu değil, kadın bedenini ve ruhunu da bir savaş alanına çevirmiştir. Özel savaş politikaları tam da bu noktada devreye girer. Silahsız ama sistematik; görünmez ama yıkıcı bir savaş biçimi olarak özel savaş, kadınların öz benliğini, kimliğini ve toplumsal varlığını hedef alır.

Özel savaş, doğrudan fiziki saldırıdan çok daha fazlasıdır. Kadının aklına, ilişkilerine, inancına, toplumsal rollerine sinsice sızarak parçalamayı hedefleyen bir psikolojik kuşatma biçimidir. Kadının öz savunma refleksini zayıflatmak, onu toplumdan koparmak ve bireyselleştirerek yalnızlaştırmak temel amaçtır. Bu yönüyle özel savaş, erkeğin kadına tahakkümünün kurumsallaşmış, planlı ve devlet destekli versiyonudur.

Toplumun anlam haritasını şekillendiren kadın, özel savaşın ilk hedefidir. Çünkü erkek egemen iktidar çok iyi bilmektedir ki bir kadını düşürdüğünde bir toplumu düşürmüş olur. Bu nedenle, medya yoluyla dayatılan beden algısı, ekonomik bağımlılık, ahlaki yozlaşma, kadınlar arası rekabetin körüklenmesi gibi araçlarla kadın, kendi kimliğinden ve direniş kültüründen koparılmak istenir.

Ancak tarihin en derin katmanlarında bize başka bir yol gösterenler de vardır. Sümer mitolojisinde İnanna, yaşam-ölüm döngüsünü göğüsleyerek yeraltı dünyasına inen tanrıçadır. Gücünü yalnızca yücelik ve güzellikten değil, ayrıca yeniden doğuştan alır. Yeraltı yolculuğuna çıkarken her geçitte bir simgesel değerini geride bırakır: tacını, mücevherlerini, kıyafetlerini... Ve en sonunda, çıplak ve savunmasız kalır. Bu iniş, İnanna'nın hem kendini hem sistemin karanlık yüzünü tanımasıdır. Kadının özüne yaptığı bu yolculuk, bugüne uyarlanarak yeniden anlamlandırıldığında özel savaşın görünmez zincirlerini kırmanın metaforik bir ifadesidir.

Bugün Kürdistan'da özel savaş; tıpkı İnanna'nın her geçitte soyulması gibi, kadını katman katman zayıflatmayı hedeflemektedir. Ancak İnanna'nın öyküsünün en çarpıcı kısmı, geri dönüşüdür. Yeraltında öldürülür ama kadim kadın bilgeliği sayesinde yeniden dirilir. Çünkü kadının iradesi öldürülemez. Bu mit, kadının en karanlık koşullarda bile yeniden doğma ve direnişi büyütme gücünü bize öğretir.

Kürdistan'da özel savaş, ajanlaştırma, aile içi erkek şiddetini teşvik, toplumsal yabancılaşmayı körükleme, estetik algısıyla beden-ruh diyalektiğini koparma, kültürel çözölmeyi hızlandırma ve genç kadınların mücadele saflarından koparılması gibi birçok yöntemle sürdürölmektedir. Bu savaş, görünmez duvarlar örör, kadının zihnine, duygularına ve karar mekanizmalarına sızır. En tehlikeli yönü ise, kadının düşmanını tanımlamakta zorlanmasıdır. Çünkü özel savaş, düşmanını kadın kılığına sokabilir, hatta kadının kendisine dönüştürebilir.

Ancak bizler biliyoruz ki direniş, anlamdan doğar. Kadın, eğer kendi özüne ve hafızasına geri dönerse, özel savaşın tüm araçlarını işlevsiz kılabilir. Bu nedenle kadınların bilinçlenmesi, örgütlenmesi ve özgürlük çizgisinde kenetlenmesi hayati önemdedir. Kadın eksenli bir yaşam, ancak özel savaşın tüm ağlarını delip geçen bir bilinçle mümkündür.

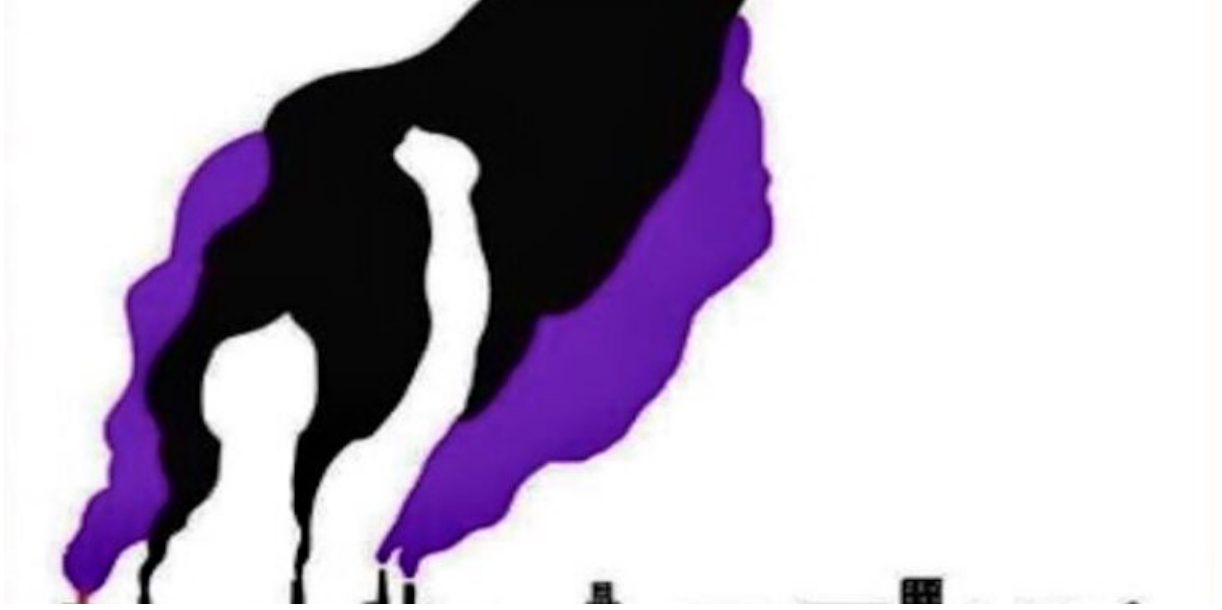
Kadınlara karşı yürütölen özel savaşın boşa çıkartılması, kadınların kendi öz savunma sistemlerini inşa etmesiyle mümkün olacaktır. Bu sadece fiziksel güvenlik değil, ideolojik, kültürel ve duygusal savunmayı da kapsayan bir direniş biçimidir. Kadının kendini tanıması, düşmanını tanıması kadar önemlidir. Özgürlük çizgisi, ancak bu tanımının içinden yeşerir.

Kadınlar olarak bizler, özel savaşın bizlere giydirmeye çalıştığı rolleri reddederek, toplumsallığın, doğallığın ve direnişin diliyle konuşmalı, yaşamalı ve üretmeliyiz. Çünkü

kadınların örgütlü varlığı, sadece kadın özgürlüğünün değil, ekolojik ve demokratik toplumun da en güçlü teminatıdır. Ve tıpkı İnanna gibi, en karanlık zeminlerden dahi yeniden doğmayı, kendi ışığını yaratmayı bilmeliyiz.

Hiçbir İktidarın Dize Getiremediği Kadınlar

Oya Açan-13 Temmuz 2025

Onlar hayatı çok yönlü ve dolu dolu yaşayan kadınlardır. Yaşamlarında aşka da sanata da edebiyata da şiire de müziğe de yer vardır. Tarihsel olarak öne fırlamalarının arka planını bu zenginlik oluşturur

İdeolojik-politik duruşumuzun çizdiği varoluş ve mücadele çizgisi asla sabit bir hat izlemez. Tutumumuz, gelişmelere verdiğimiz tepkiyle dile gelir. Ya bilincimizdeki açıklık mücadele uğraklarında daha da genişler -kendimizi daha ilerden ortaya koymaya başlarız- ya da hayatın üzerimize abandığını, mücadele koşullarının sertleştiğini derinden duyumsayarak kendimizi savunmaya alır geri çekiliriz. Tek bir nedene bağlanamayacak bu ileri atılma ya da geri çekilme halleri devrim davasının hemen hemen bütün bileşenlerini kesen adı konulmamış sınanma zamanlarıdır.

Tarihsel bir bilinç, insanlığın bütün hazinesini, -yüz yıllar boyunca nice bedel ödenerek oluşturulmuş bu devasa zenginlikten de beslenerek- derslerini kendisine katar bu yürüyüşte. Vazgeçişlerden öğrenenler de vardır bu uzun yolda; ona teslim olanlar, koşulları rasyonalize etmeye, kendi durumunu haklı çıkarmaya, şimdiye dek öğrendiği ve uygulamaya çalıştığı her şeyin “koca bir yalan” olduğuna inanmaya yönelik yaklaşımı her şey haline getirerek kendi durumunu realize etmeye meyledenler de kendilerini güya korumaya aldıklarını zannederler. Keskin dönemeçlerde bu tür sorgulamalar bazen de insanı bambaşka bir aydınlığa kavuşturur.

Tarihte öncüleşmiş bütün kişiliklerin pratiğinde çok sık karşımıza çıkar bu türden sıçramalar. Erkek egemen tarih anlatımlarında her ne kadar geri planda bırakılmış olsak da kadınlar olarak hiç de yoksul değilizdir bu bahiste de. Çok zengin bir mirasın sahibiyiz. Yaşamı boyunca mücadeleden taviz vermemiş kadın önderlerin ve isimsiz savaşçıların koydukları taşlar ve tuğlalarla örülmüştür bu miras. Herbirini kısacık temel çizgilerle gözümüzün önüne getirmek bile bize bambaşka bir dünyanın, geleceğin özgürlük dünyasının şarkısını fısıldar.

Emeğin tutsaklığını, özel mülkiyet dünyasının işleyişini, paranın hakimiyetini alaşağı etmedikçe de bu fısıltıyı duyacak duymak isteyenler. Duymak istemeyenler ise onun iten içe çürüyerek atırdadığına, devrim alevleri şeklinde gümbür gümbür gelişine er ya da geç tanık olacaklar.

ağlarının işaret fişekleri

Tarihsel hafıza, ağlar boyunca farklı coğrafyalardan kadın teorisyenler, militanlar, parti insanları çıkarır önümüze. Yaratıcılığın, kararlılığın, yürüdüğü yola sonuna kadar sadakatle sahip çıkan, hepimiz açısından esin kaynağı olmuş kadın önderlerin, çoğunlukla görmezden gelinmiş isimli-isimsiz kahramanların hayatları ve mücadeleleri son derece anlamlı ve ders alınacak kaynaklardır.

Onlar çağlarının ürünüdür, o tarihsel-toplumsal süreçlerin ortaya çıkardığı, koşullara teslim olmayarak onları değiştirme çabası sırasında kendileri de değişen, daha da büyüyen tarihsel kişiliklerden bahsediyoruz. Clara Zetkin, Rosa Luxemburg, Louise Michel, Aleksandr Kollontay, Emma Goldman, Olga Benrio Prestes... böyle örneklerdendir.

Sakine Cansız öyledir sözgelimi, hem komutan hem savaşçıdır. Nilgün Gök, Lale olak keza yledirler. Adlarını burada sayamadığımız nice nc kadın, eylemleriyle tarihe şerh düşmüşlerdir. Bunu sağlayan, onları büyük yapan nedir? Pek çok neden devreye girer bu bahiste fakat herhalde en belirleyici olan tarihsel akışta sürüklenen konumundan çıkmakta sergiledikleri iradedir. Verili retim tarzı, toplumsal üretim sürecinde kişilerin hem bu süreçle hem birbirleriyle kurdukları ilişkiler, çelişki ve atışkılarının yeni bir bütünlükle filizlenme zamanına hazırlanma süreçleridir belki ve onlar bunu hem hazırlayan hem buna hazırlanan kuvvetlerdir.

Dolayısıyla onları özel kılan “zel türden bir yeteneğe” sahip olmaları değil dönemin anaforuna kapılmadan tarihin akış yönünü -sezgisel düzeyden başlayarak- derinlemesine

görmüş ve kendilerini bu ihtiyaçlara göre konumlandırmış olmalarıdır. Bir eylemi, bir hareketin gelişimini, bir mücadelenin hedefe doğru zorlanmasını, bir devrimin gerçekleşmesini en çok isteyenlerden biri olmaları, kişisel ve toplumsal özgürlüğü bunda aramalarıdır. Ancak böylesine ikirciksiz inananlar, sakınmaksızın kendini ortaya koyarak tarihte iz bırakabilirler.

Hiçbir iktidarın dize getiremediği kadınlar

Hiçbir iktidarın dize getiremediği kadınlardır onlar. Bunu egemenler de bilmektedir, fakat asıl önemlisi sözünü ettiğimiz kişilikler bundan emindir; o yüzden hiçbir tehdit ya da risk onları yollarından çeviremez.

Kahramanlık ve cüret ancak zorunluluğun bilincine varan özgür insan eylemi şeklinde dile gelir. Özgürlüğün bilinci, -sonucu ne olursa olun- öne atılmayı koşullayan kamçı gibidir. “Haksızlığın olduğu yerde öfkeyi örgütleyenler” sadece kendilerinin aydınlanmış olmasıyla yetinmeyen, bulundukları her yerde bunu çevrelerine taşıyan kadınlardır. Gerek “Dans edemediğim devrim (benim) devrimim değildir” diyerek özgürlüğün ve özlemlerin buluşma noktası için mücadele ettiğini söyleyen Rus anarşisti Emma Goldman, Olga Benário Prestes ya da Louise Michel örneklerinde olduğu gibi baştan ayağı eylemci oluşlarıyla tarihe geçen bu profiller emin olun ki sadece bundan ibaret değillerdir. Daha doğrusu, teori-pratik diyalektiğini doğru kur(a)mayan kimse ölümüne eylemlere adım atamaz -atsa da bunun tek bir seferle sınırlı kalması muhtemeldir.

Pratiğin dağlarına tırmanmak için güçlü bir ideolojik-politik donanımına sahip olmak gerekir. Hem komutan hem nefer hem de öncü olan bu kadınlar bu yolları izledikleri için tarihe “büyük kişilikler” olarak geçmişlerdir. Onlar hayatı çok yönlü ve dolu dolu yaşayan kadınlardır. Yaşamlarında aşka da sanata da edebiyata da şiire de müziğe de yer vardır. Tarihsel olarak öne fırlamalarının arka planını bu zenginlik oluşturur.

Yine onlar sadece militan sadece eylemci değildirler, hep sanıldığığının aksine hemen hepsinde aşk ve tutku elle tutulacak kadar somuttur. Tutkusuz devrimcilik zaten yapılmaz, ama onlarda ütopyalarında yer alan başka bir dünyanın özgür insanların aşklarına tanıklık ederiz.

Louise Michel

1871 Paris Komünü’ne doğru ilerleyen günlerde ve Komün sırasında aynı ideallerde buluştukları Theophile Ferre’ye büyük bir aşkla bağlanır Louise Michel, yine de ilk hedefi imparatorluğu devirmektir:

“Hayranlıkla gülümsüyordu adama. Önce İmparatorluğu devirmeli; bu açık, hemfikirler bu konuda. Geleceği alabildiğine açık bırakalım, özgür insanlar kendi yeni ölçütlerine uygun bir dünyayı keşfedeceklerdir. ‘Çehresi ne kadar solgun, ona rağmen başı nasıl da dik!’ diyordu hızla atan kalbi. Hiçbir şey, hiçbir zaman bu denli aklını çelmemiştir, emindi bundan. Öyle hoşuna gitmişti ki bu durum, titriyordu. Louise’dan en az on beş yaş küçüktü Théophile, hiç önemli değildi! Onun da kendisiyle aynı şaşmaz inanca, aynı yorulmaz coşkuya, aynı kan kırmızı yazgıya sahip olduğunu hissediyordu.

Komün yenilir, Louise tutsak düşer. Başkan Thiers’i öldürmek istediğini ve Theophile Ferre’nin onu durdurduğunu kabul etmiştir Louise... Generaller halkın üzerine ateş etmek istediğinde Montmartre’de olsaydı söylediği gibi, ‘böyle emirler veren insanları vurmaya çekinmeyecekti’ ama yine de tutsak alındıktan sonra vurulmamaları gerektiğine inanıyordu. Tutsakları vurmak ‘alçakça bir eylem’di. Kadın erkek neredeye herkesin tersine, hiçbir suçlama için masum olduğunu iddia etmemiş ya da hafifletici nedenler öne sürmemişti. Tam aksine mahkeme heyetine meydan okumuştı: “Yaşamama izin verirsiniz intikam için haykırmaktan kendimi alıkoymayacağım ve erkek kardeşlerimin intikamı için [Ferre ve diğer yirmi iki kişinin cezalarını hafifletmeyen] Af Komisyonu’ndaki katilleri ihbar edeceğim... Korkak değilseniz öldürün beni!” demişti bu kadın ihtilalci.¹

Olga Benário

15 yaşından beri mücadele içinde yer alan ve Komintern’in en yetenekli devrimcilerinden biri olan Olga’ya çok kritik bir görev verilir. ‘Umudun Savaşçısı’ olarak nitelenen Luis Carlos Prestes’i kaçak yollarla ülkesi Brezilya’ya götürecekt ve ona “göz kulak” olacaktır.

Nazilerle dostane ilişkileri olan Vargas yönetimi sayesinde Rio’da tutuklanır. Gestapo’nun Brezilyalı makamlarla ortaklaşa çalışması sonucunda Olga’nın Almanya’ya gönderilmesi istenir. Çünkü Naziler okyanus ötesine kadar ısrarla Olga’nın peşinden gitmişlerdir.

Hamiledir üstelik... Kızından zorla koparılan Olga, Ravensbrück Toplama Kampı’na atılır. Sonra sırasıyla nakledildiği bütün kamplarda yaşadığı onca acıya rağmen bir an olsun pes etmez. Kampta diğer kadın tutsaklara coğrafya ve savaş eğitimi verir. Hatta coğrafya eğitimi için hazırladığı detaylı atlasa bugün Ravensbrück arşivlerinde rastlayabilirsiniz. Kampta bir yeraltı gazetesi çıkarılmasında görev üstlenir.

1942’de gaz odasında katledildiğinde henüz 34 yaşında olan Olga Benário, inandığı bir mücadelenin gereklerine göre yaşadığı ve öldüğü için devrimcilerin anılarında ve mücadelelerinde yaşatılmaktadır.²

Rosa Luxemburg

Hem yoldaşı hem partneri Leo Jogiches ile ilişkilerinde yaşadığı hayal kırıklığını “İnsan devrim yaparken sanattan, aşktan vazgeçerse, yıkmak istediği dünyadan daha zalim bir dünya inşa eder” diyerek dile getiren bu çok yönlü devrimci kadın, karşı devrim tarafından katledildiği gün devleşmedi, o zaten ürettikleri ve sergilediği örnekle daha yaşarken devleşmişti. Luxemburg’un ruhunda aşk, devrim için verilen kavga ve bireysel mücadele iç içeydi.

İşçi sınıfı hareketinin kararlı savunucusu, teorisyonu ve önderlerinden biri olarak burjuva iktidara korku salan ve 15 Ocak 1919’da karşı devrimci Wilmersdorfer çeteleri tarafından işkence edilerek katledilen, bedeni Landwehr Kanalı’na atılan Rosa Luxemburg’u Lenin bir “kartal”, Clara Zetkin ise “eşi görülmemiş enerjinin somutlaşmış hali” olarak tanımlıyorlardı.

Beş dil bilen, Varşova’da liseyi birincilikle bitiren bu minicik kadın militan henüz okul sıralarındayken Marksist ideolojiyle tanışır ve genç yaşta Polonya’da illegal örgütlenen genel grev çalışmasına bölgesinde liderlik ettiği için aranmaya başlar.

Felsefeden matematiğe, botanik ve zoolojiye yönelik merakı, ekonomi ve hukukta kendini aşması ama ille de hayatını adadığı sınıf mücadelesinde sivrilmesi onu Rosa yaptı. Sosyal Demokrat Parti’ye (SPD) katıldıktan bir süre sonra SPD’de hüküm süren reformist ve parlamentarist anlayışı mahkum etti. I. Dünya Savaşı yaklaşırken işçi sınıfı hareketinin asla taraf olmayacağını ilan etti: “Enternasyonal sınıf mücadelesini savunan bizler, işçi sınıfından savaşta milliyetçi duygularla birbirlerini boğazlamalarını mı isteyeceğiz!”

Erkekler dünyasında dişle tırnakla teorisyon sıfatını kazanmış olan Rosa düşündüğü gibi yaşadı, yaşadığı gibi düşündü ve eyledi. Onun deneyiminde teori-pratik diyalektiğinin mükemmel birliğini, bilinçli ve kararlı adımların bedeli vahşice katledilmek de olsa tehlikeleri göze almadan hiçbir somut başarı kazanılamayacağını görebiliriz.

Sürüyor o kavga

Onlar gibi, onların başardıklarından daha fazlasını yapmaya çalışarak özgür insan ilişkilerinin yeşereceği özgürlük ve eşitlik dünyasını kurma idealinin çizdiği yolumuzda ne devrim tutkumuzdan vazgeçeriz ne de aşklarımızdan! “Aşk demişti yaşamın bütün ustaları / aşk ile sevmek bir güzelliği / ve dövüşebilmek o güzellik uğruna” diye sesleniyor yoldaşımız Adnan Yücel.

Madem, “Bitmedi daha / Sürüyor o kavga / ve sürececek / Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek!” diyoruz. Madem kavgamız hayata içkindir, o halde hayata da mücadeleye de yabancılaşmak bize uzak olsun.

Son Not:

(1) Louise, Komün’ün Anarşist Kadını, Henri Gougaud, Fransızca’dan çeviren: Ayşen Uysal, Dipnot Yayınları

(2) Aynı Öfkenin Çocukları, Kavel Alpaslan, Sel Yayıncılık, 2022